

Våld i ungas nära relationer – förebyggande åtgärder

SBU KOMMENTERAR | KOMMENTAR OCH SAMMANFATTNING AV UTLÄNDSKA KUNSKAPSÖVERSIKTER

14 NOVEMBER 2016 | WWW.SBU.SE/2016_06

Såväl svenska som internationella undersökningar har visat att partnervåld är ett allvarligt samhällsproblem [1–4]. Under åren 2008–2013 dödades i genomsnitt 13 kvinnor och tre män i Sverige av en aktuell eller tidigare partner [5]. Ett mångfalt större antal utsätts för icke-dödligt våld. Våldet berör många och påverkar hälsa och livskvalitet. Därför är det viktigt att finna väl fungerande insatser för att förebygga uppkomsten av våld. Särskilt angeläget är att förhindra uppkomsten av våld i ungas nära relationer. För att förhindra att våldet fortsätter in i vuxen ålder, krävs tidiga insatser som bryter våldcykeln.

Kommenterad rapport

De Koker P, Mathews C, Zuch M, Bastien S, Mason-Jones AJ. A systematic review of interventions for preventing adolescent intimate partner violence. *J Adolesc Health* 2014;54:3-13.

Publicerad: 2013-08-20 • Senaste sökning: 2013-02

SBU:s sammanfattning

Enligt den systematiska översikten kan insatser i skola och samhälle bidra till att förhindra eller åtminstone minska våld i nära relationer bland ungdomar. Insatserna i översikten var utförda i olika miljöer, såsom skola och närsamhälle, i form av pedagogiska insatser genomförda av lärare, föräldrar eller andra personer i de ungas omgivning. Insatserna handlade om social kompetens (eng. relationship skills) och utvärderade olika typer av våld i nära relationer. De flesta studierna utvärderade insatser mot fysiskt våld. Två studier riktades mot psykiskt våld och ett mot sexuellt våld. Utfallen och insatserna i studierna var olika och har därför sammanvägts narrativt, det vill säga en bedömning har gjorts utan sammanläggning av resultaten (metaanalys).

SBU:s kommentarer

- ▶ Studiernas kvalitet gör att resultaten måste tolkas med försiktighet.
- ▶ De utvärderade insatserna har genomförts i USA, Kanada och Sydafrika och för att få en uppfattning om insatserna är tillämpliga och effektiva i ett svenskt sammanhang behöver de beforskas och anpassas till svenska förhållanden.
- ▶ Exempel på intressanta insatser som kan vara värda att forska vidare på är återfinns i amerikanska åtgärdsprogrammet Safe Dates och kanadensiska Fourth R som bågge vände sig till gymnasieungdomar.

Sammanfattning av originalrapporten

Om studierna i originalrapporten

Den systematiska översikten inkluderar åtta artiklar från totalt sex randomiserade kontrollerade studier (RCT) som undersökt om insatser riktade mot unga i åldrarna 11 till 26 år som utövat eller utsatts för våld i nära relationer, kan minska vidare våldsutövning. Fyra av studierna var utförda i USA, en vardera från Kanada respektive Sydafrika (se Faktaruta 1 för förklaring till insats). Alla studier inkluderade flickor och pojkar. Samtliga RCT var klusterrandomiserade (olika behandlingar lottades till grupper av individer). I två studier kom ungdomarna från gymnasium (High school) belägna på landsbygden (Safe Dates, Fourth R), i tre studier kom ungdomarna från gymnasium (High school) belägna i stadsmiljö (Shifting Boundaries, Ending Violence, Coaching Boys Into Men). En studie utfördes på skolor belägna både i stadsmiljö och på landsbygden (Stepping Stones). Uppföljningstiden i studierna varierade från en månad upp till fyra år.

Alla studier utvärderade minst en form av våld i nära relationer: fysiskt, sexuellt, psykologiskt och även hot om våld, mobbing och trakasserier.

I utvärderingen av Safe Dates användes Likert-skalan för att bedöma graden av våld i nära relationer (18 handlingsnivåer uppdelat på måttligt fysiskt våld, kraftigt fysiskt våld och sexuellt våld). I övriga studier mättes om våld förekommit alternativt mättes antalet händelser. Utvärderingen av Coaching Boys Into Men mätte fysiskt, psykiskt och sexuellt våld medan Ending Violence-utvärderingen mätte våld i nära relationer utan att specificera typen av våld. Utvärderingen av Fourth R mätte måttligt fysiskt våld i nära relationer eller hot om våld som ett kombinerat utfall.

Utfallen i samtliga studier var självrapporterade. De skalor som användes var Conflict in Adolescent dating relationship inventory (Fourth R), Revised Conflict Tactics Scale (Ending Violence), Conflict Tactics Scale 2 (Coaching Boys Into Men) och en modifierad variant av Women's Experience of Battering Scale (Ending Violence) samt andra speciellt framtagna instrument och undersökningar (Shifting Boundaries). Safe Dates och Stepping Stones-studien beskrev inte vilken skala som använts. Ingen metaanalys utfördes eftersom studiernas insatser och utfall var för olika.

Resultat

Effekt av insatserna

Tre av sex studier visade att insatserna ledde till minskad risk för ungdomar att utsättas för våld i nära relationer. Studierna Safe Dates och Fourth R rapporterade att det begicks färre våldshandlingar av individerna i de grupper som fått insatser jämfört med de som inte fått insatser. Utvärderingen av studien Safe Dates fann att de som fått insatsen även rapporterade mindre sexuellt våld och psykologiskt våld jämfört med kontrollgrupperna (Tabell 1). Utvärderingen av Shifting Boundaries kunde rapportera att de som fått insatsen, som bestod av ett skolbaserat program och en kombination av klass- och skolbaserat program, rapporterade färre händelser av våld i nära relationer jämfört med kontrollgrupperna (Tabell 1). Där emot var ett enbart klassbaserat åtgärdsprogram inte effektivt.

Åtgärdsprogrammen Ending Violence, Stepping Stones och Coaching Boys Into Men rapporterade ingen skillnad mellan de som fått åtgärd och kontrollgrupperna (Tabell 1).

Originalrapportens slutsatser

- Insatser i skolan och samhället som är riktade mot förövare och offer kan vara effektiva för att minska våld i nära relationer bland ungdomar.

- De effektiva insatserna var utförda i olika miljöer såsom skola och närsamhälle och genomförda av nyckelpersoner (lärare, föräldrar och andra personer i samhället) i tonåringens omgivning.
- Insatserna i studierna syftade till att påverka förmågan att umgås och utvärderade flera typer av våld i nära relationer. De flesta studier utvärderade åtgärder mot fysiskt våld. Två studier riktades mot emotionellt och psykiskt våld.

Behov av framtida forskning enligt originalrapporten

Framtida forskning om insatser för unga för att förhindra våld i nära relationer bör riktas mot förövare och våldsoffer av båda könen och redovisa resultaten separat för dem som tidigare har respektive inte har utsatts för våld, samt ta hänsyn till könsskillnader.

SBU:s granskning av originalrapporten

Vid SBU:s genomgång av originalrapporten användes en granskningsmall för systematiska översikter som kallas AMSTAR [9]. Granskningen visade att studieurval och dataextraktion uppfyller definierade kvalitetskrav för en systematisk litteraturoversikt. Litteratursökningen var dock bristfälligt beskriven. Författarna har bedömt risken för systematiska felkällor (bias) för var och en av de inkluderade studierna och har sammanvägt studiernas totala vetenskapliga kvalitet i slutsatsen. Det har inte gjorts någon formell värdering av den vetenskapliga osäkerheten.

Lästips

- Ackard DM, Eisenberg ME, Neumark-Sztainer D. Long-term impact of adolescent dating violence on the behavioral and psychological health of male and female youth. *J Pediatrics* 2007;151:476-81.
- Barter C, McCarry M, Berridge D, Evans K. Partner exploitation and violence in teenage intimate relationships, London: NSPCC; 2009.
- Espelage D, Holt M. Dating violence & sexual harassment across the bully-victim continuum among middle and high school students. *J Youth Adoles* 2007;36:799-811.
- Fox CL, Hale R, Gadd D. Domestic abuse prevention education: Listening to the views of young people. *Sex Educ* 2014;14:28-41.
- Hellevik P, Överlien C. Teenage intimate partner violence factors Associated with victimization among Norwegian youths. *Scand J Public Health*. 2016 Jul 6.

Tabell 1 Summering av utfall uppdelat på typ av våld och intervention.

Typ av våld	Åtgärdsprogram	Antal ungdomar Medelålder	Resultat
Våld i nära relationer Förövare	Safe Dates	n=1 566 13,8 år	Mindre övergrepp efter åtgärd jämfört med kontrollgrupper (upp till 3 år)
	Fourth R	n=1 722 14,5 år	Mindre övergrepp efter åtgärd jämfört med kontrollgrupper
	Safe Dates och påminnelseinsats efter 2–3 år	n=460 13,8 år	Inga skillnader med påminnelseinsats efter 2–3 år
Sexuellt våld i nära relationer Förövare	Safe Dates	n=1 566 13,8 år	Mindre sexuellt våld efter åtgärd jämfört med kontrollgrupper (upp till 4 år)
	Safe Dates och påminnelseinsats efter 2–3 år	n=460 13,8 år	Inga skillnader med påminnelseinsats efter 2–3 år
Psykiskt våld i nära relationer Förövare	Safe Dates	n=1 566 13,8 år	Mindre psykiskt våld efter åtgärd jämfört med kontrollgrupper
	Coaching Boys Into Men	Pojkar från 16 skolor Ingen ålder rapporterad	Inte ett separat utfall
	Safe Dates och påminnelseinsats efter 2–3 år	n=460 13,8 år	Inga skillnader med påminnelseinsats efter 2–3 år
Våld i nära relationer Våldsoffer	Safe Dates	n=1 566 13,8 år	Mindre våld efter åtgärd jämfört med kontrollgrupper
	Safe Dates och påminnelseinsats efter 2–3 år	n=460 13,8 år	Inga skillnader med påminnelseinsats efter 2–3 år
Sexuellt våld i nära relationer Våldsoffer	Safe Dates	n=1 566 13,8 år	Mindre våld efter åtgärd jämfört med kontrollgrupper (endast efter fyra år)
	Shifting Boundaries	n=2 655 11,8 år	Mindre sexuellt våld efter åtgärd jämfört med kontrollgrupper (50 % reducering på sex månader)
	Safe Dates samt påminnelseinsats efter 2-3 år	n=460 13,8 år	Inga skillnader med påminnelseinsats efter 2–3 år
Psykologiskt våld Våldsoffer	Safe Dates	n=1 566 13,8 år	Inga skillnader mellan grupperna
Annat våld i nära relationer (inkuderar flera typer av våld)	Ending Violence	n=2 540 14,4 år	Inga skillnader mellan grupperna observerades
	Stepping Stones	n=2 776 17,9 år	Inga skillnader mellan grupperna observerades
	Coaching Boys Into Men	Pojkar från 16 skolor Ingen ålder rapporterad	Inga skillnader mellan grupperna observerades
	Shifting Boundaries	n=2 655 11,8 år	Inga skillnader mellan grupperna observerades

Faktaruta 1 Mer om insatserna.

Samtliga insatser syftar till att påverka attityder och förändra beteenden som kan leda till våld i ungas nära relationer. Inga av de utvärderade insatserna ges idag i Sverige. Samtliga insatser är avsedda att utföras i ungas närmiljö såsom i skolan.

Safe Dates: Riktat sig till högstadiungdomar och syftar till att minska dejtingvåld. I skolan genomförs lektioner och övningar i form av rollspel och gruppdiskussioner. Insatsen ges vid tio tillfällen som varar cirka 45 minuter.

Insats från samhället för ungdomar i våldsrelationer: Kristelefon, stödgrupper, material till föräldrar och utbildning av socialarbetare [10]. Ytterligare insatser för påminnelse (Booster) kan ges efter två till tre år.

Fourth R: Riktat sig till högstadiungdomar och syftar till att minska mobbning, våld vid dejting, inbördes våld och gruppvåld. Undervisning sker i klassrummet och ges till samtliga elever [11].

Shifting Boundaries: En skolbaserad intervention som riktar sig till elever i mellanstadiet och högstadiet. Insatsen syftar till att minska våld vid dejting och sexuellt våld vid relationer. Insatsen sker genom att belysa konsekvenserna av våld för förövaren och genom att öka bevakning i osäkra områden [12].

Stepping Stones: Insatsen har genomförts i bostadsområde i Sydafrika. Tre timmars lärarledda sessioner har hållits två gånger i veckan under 2,5 månad med deltagare i åldern 18 till 24 år. Deltagarna har reflekterat över sådant som könsnormer, konflikter i relationer, sex- och samlevnad, HIV och säkrare sex. Föräldrar har varit involverade i aktiviteter utanför skolan, där unga erbjudits att delta i samtalsgrupper [13].

Ending Violence: Insatsen är utformad för att lära högstadiel elever om ohälsosamma förhållanden, våld i hemmet, samt vilka juridiska rättigheter man har som våldsoffer. Programmet syftar till att vända acceptans av våld genom att betona att våld i parrelationer är olagligt samt öka kunskapen och hjälpsökningsbeteende hos våldsoffer genom att tillhandahålla information och resurser. Insatsen lärs ut av advokater under tre skoldagar [14].

Coaching Boys Into Men: Våldsförebyggande program för att utbilda idrottstränare i våldsförebyggande arbete. Tränare informeras om hur man kan arbeta våldsförebyggande genom att lära pojkar att respektera kvinnor och förändra attityder som kan bidra till våld, trakasserier och sexuella övergrepp [15].

Referenser

1. Andersson T, Heimer G, Lucas S. Violence and health in Sweden. A national prevalence study on exposure to violence among women and men and its association to health: National Centre for Knowledge on Men's Violence Against Women (NCK), Uppsala University; 2014.
2. BRÅ. Brott i nära relationer. En nationell kartläggning; 2014.
3. FRA. Violence against women: an EU-wide survey. Main results. European Union Agency for Fundamental Rights. Publication Office of the European Union, Luxembourg; 2014.
4. WHO. Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and nonpartner sexual violence; 2013.
5. BRÅ. Det dödliga våldet i Sverige 1990–2014. En beskrivning av utvecklingen med särskilt fokus på skjutvapenvåldet; 2015.
6. Folkhälsomyndigheten: Sociala relationer – tidsserier och regionala resultat (nedladdat 2016-06-08). 2015.
7. Våld och hälsa – En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa. NCK-rapport 2014:1 (nedladdad 2016-06-08). 2014:1.
8. Brottsförebyggande rådet. Brott i nära relationer. En nationell kartläggning. (nedladdat 2016-06-08). http://bra.se/download/18.9eaaede145606cc8651ff/1399015861526/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf. 2014:8.
9. Shea BJ, Grimshaw JM, Wells GA, Boers M, Andersson N, Hamel C, et al. Development of AMSTAR: A measurement tool to assess the methodological quality of systematic reviews. BMC Med Res Methodol 2007;7:10.
10. Crime solutions.gov (nedladdat 2016-06-8). <https://www.crimesolutions.gov/ProgramDetails.aspx?ID=142>. 2016.
11. 4R (nedladdat 2016-06-08) <https://youthrelationships.org/about-the-fourth-r>. 2016.
12. Crime solutions (nedladdat 2016-06-08). <https://www.crimesolutions.gov/ProgramDetails.aspx?ID=226>. 2016.
13. SBU. Utvärdering av metoder i hälso- och sjukvården: En handbok. 2 uppl, 2014. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU). Hämtad från www.sbu.se/metodbok 2016.
14. Crime Solutions (nedladdat 2016-06-09). <https://www.crimesolutions.gov/ProgramDetails.aspx?ID=412>. 2016.
15. Miller E, Tancredi DJ, McCauley HL, Decker MR, Virata MCD, Anderson HA, et al. "Coaching boys into men": A cluster-randomized controlled trial of a dating violence prevention program. J Adolesc Health 2012;51:431-8.

Projektgrupp

Sakkunnig

Margareta Hydén, Professor, Linköpings universitet

SBU

Göran Bertilsson, Projektledare

Granskare

Anders Broberg, Professor i klinisk psykologi,
Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet

Bindningar och jäv

Sakkunniga och granskare har i enlighet med SBU:s krav inlämnat deklARATION rörande bindningar och jäv. Dessa dokument finns tillgängliga på SBU:s kansli. SBU har bedömt att de förhållanden som redovisas där är förenliga med kraven på saklighet och opartiskhet.

SBU utvärderar sjukvårdens och socialtjänstens metoder

SBU, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, är en statlig myndighet som utvärderar hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens metoder. SBU analyserar metodernas nytta, risker och kostnader och jämför vetenskapliga fakta med praxis inom svensk vård och socialtjänst. Målet är att ge ett bättre beslutsunderlag för alla som avgör hur vården och omsorgen ska utformas.

SBU Kommenterar och sammanfattar utländska kunskapsöversikter inom medicin och socialtjänst. SBU granskar översikten men inte de enskilda studierna. Forskning som förändrar kunskapsläget kan ha tillkommit.

Innehållsdeklaration

- Relevansgranskning
- ✓ Kvalitetsgranskning
- Sammanvägning av resultat
- Evidensgradering gjord av SBU
- Evidensgradering gjord externt
- ✓ Baseras på en systematisk litteraturoversikt
- Konsensusprocess

SBU Kommenterar nr 2016_06

SBU:s rapporter finns i pdf på www.sbu.se. Kontakta 08-779 96 85 eller sbu@strd.se för beställning.

Ansvarig utgivare: Susanna Axelsson, GD SBU
Programsamordnare: Mikael Nilsson, SBU
Grafisk produktion: Åsa Isaksson, SBU

SBU – Statens beredning för
medicinsk och social utvärdering
08-412 32 00 • registrator@sbu.se • www.sbu.se

- ✓ Tas fram i samarbete med sakkunniga Patienter/brukare medverkar
- Etiska aspekter
- Ekonomiska aspekter
- ✓ Godkänd av SBU:s prioriterings- och kvalitetsgrupp
- Godkänd av SBU:s nämnd